

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2021-38-01

14.04.2022.

Satversmei atbilst normas, kas noteic apelācijas sūdzības
iesniegšanas termiņu īpaši sarežģītos un apjomīgos
kriminālprocesos

Satversmes tiesa 2022. gada 14. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2021-38-01 “Par Kriminālprocesa likuma 529. panta pirmās daļas 3.¹ punkta un 550. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 529. panta pirmās daļas 3.¹ punktu sprieduma rezolutīvajā daļā papildus norāda tiesas lēmumu par pārsūdzības termiņa pagarināšanu vēl par 10 dienām kriminālprocesa īpašas sarežģītības un apjoma dēļ.

Kriminālprocesa likuma 550. panta pirmā daļa:

“Apelācijas sūdzību vai protestu iesniedz ne vēlāk kā 10 dienu laikā vai, ja tiesa pagarinājusi pārsūdzības termiņu, ne vēlāk kā 20 dienu laikā pēc dienas, kad kļuvis pieejams pilns tiesas nolēmums.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmais teikums: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc Aivara Lemberga (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) konstitucionālās sūdzības. Pieteikuma iesniedzējs ir apsūdzētais krimināllietā. Pirmās instances tiesa pieņēma notiesājošu spriedumu, par kuru Pieteikuma iesniedzējs un viņa aizstāvji iesniedza apelācijas sūdzības.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka konkrētā krimināllietā ir ļoti apjomīga un ļoti apjomīgs ir arī pirmās instances tiesas spriedums. Savukārt apstrīdētās normas paredzot, ka termiņš pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanai

apelācijas kārtībā ir desmit dienas, bet īpaši sarežģītā un apjomīgā kriminālprocesā tiesa varot pagarināt šo termiņu vienīgi līdz divdesmit dienām.

Šāds termiņš neesot pietiekams, lai sagatavotu kvalitatīvu apelācijas sūdzību un efektīvi pārsūdzētu sevišķi sarežģītā un apjomīgā kriminālprocesā pieņemtu pirmās instances tiesas spriedumu. Lai gan Pieteikuma iesniedzējs un viņa aizstāvji konkrētajā gadījumā iesniedza apelācijas sūdzību pirmās instances tiesas spriedumā norādītajā termiņā, tomēr tās sastādīšana bijusi apgrūtināta. Apstrīdēto normu noteiktajā 20 dienu termiņā neesot iespējams pilnībā izanalizēt pirmās instances tiesas sprieduma motīvu daļu un izteikt par to detalizētus iebildumus apelācijas sūdzībā. Tādējādi, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, konkrētajā gadījumā ar apstrīdētajām normām pārkāptas viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu.

TIESAS SECINĀJUMI

Par izskatāmās lietas robežām un vienotu tiesisko regulējumu

Satversmes tiesa secināja, ka tā apstrīdētās normas, ciktāl tās attiecas uz apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņu īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos, izvērtēs kā vienotu tiesisko regulējumu [11.].

Par Satversmes 92. panta pirmā teikuma tvērumu

Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums ietver apsūdzētā tiesības sastādīt un iesniegt apelācijas sūdzību savu tiesību aizstāvībai kriminālprocesā [12.].

Par apstrīdēto normu saturu

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas nosaka termiņu aizstāvības sagatavošanai, sastādot un iesniedzot apelācijas sūdzību, īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos [13.].

Par apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņa nozīmi kriminālprocesā

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas nosaka termiņu aizstāvības sagatavošanai, sastādot un iesniedzot apelācijas sūdzību īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos. Kriminālprocesa tiesisku un efektīvu norisi citstarp nodrošina arī procesuālie termiņi, jo tie noteikti tiesiskās drošības principa ievērošanas labad un ir vērsti uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā laika posmā. Tāpat procesuālie termiņi nodrošina personu paļāvību uz to, ka krimināllietas risinājums vēlāk netiks pārskatīts [14.1.].

Par nepieciešamību samērot apsūdzētā tiesības un citu kriminālprocesa dalībnieku tiesības un visas sabiedrības intereses

Satversmes tiesa atzina: nosakot aizstāvībai nepieciešamās apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņu, jāievēro, pirmkārt, tas, ka persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, arī pati ir ieinteresēta, lai krimināltiesiskās attiecības tiktu noregulētas saprātīgā termiņā, un, otrkārt, citu kriminālprocesa dalībnieku – cietušā un aizskartā mantas īpašnieka – tiesības, kā arī sabiedrības intereses. Tādējādi īpaši sarežģītu un apjomīgu kriminālprocesa iztiesāšanā apelācijas instances tiesā ir jāņem vērā nepieciešamība pabeigt kriminālprocesa saprātīgā termiņā, samērojot apsūdzētā tiesības uz aizstāvību ar citu kriminālprocesa dalībnieku un sabiedrības interesi par tiesisko stabilitāti [14.2].

Par to, vai apstrīdētajās normās noteiktais apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos ir pietiekams tiesību uz aizstāvību izmantošanai apelācijas sūdzības sastādīšanā

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajās normās noteiktajam apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņam īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos jānodrošina apsūdzētajam tiesības pārsūdzēt pirmās instances tiesas spriedumu tādā termiņā, kas ir pietiekams tiesību uz aizstāvību īstenošanai.

Satversmes tiesa uzsvēra, ka apstrīdētās normas ir vērtējamas apelācijas instances regulējuma kopējā sistēmā kriminālprocesā. Vērtējot to, vai atvēlētais laiks aizstāvības sagatavošanai bijis pietiekams, Satversmes tiesa ņēma vērā tādus apstākļus kā lietas procesuālā stadija, tas, vai personai bija iespēja sekot līdz tiesvedības procesam un laiks iepriekš iepazīties ar lietas materiāliem, tas, vai apsūdzētais pats īsteno aizstāvību, vai arī tam ir advokāts, kā arī citas Kriminālprocesa likumā ietvertās garantijas [15., 16.].

Par apelācijas instances lomu kriminālprocesā

Satversmes tiesa secināja, ka, vērtējot, vai termiņš apelācijas sūdzības iesniegšanai ir pietiekams, jāņem vērā tas, ka tiesvedība apelācijas instances tiesā ietver tiesas pārbaudi gan pār lietas faktiskajiem apstākļiem, gan tiesību jautājumiem [16.1.].

Par iespēju laicīgi sagatavoties apelācijas sūdzības iesniegšanai (personas dalība tiesvedības procesā, saīsinātā sprieduma un papildinājumu institūta nozīme)

Satversmes tiesa atzina, ka apsūdzētā un viņa aizstāvja dalība tiesvedības procesā pirmās instances tiesā ļauj apsūdzētajam gūt priekšstatu gan par to, kādus lietas faktiskos apstākļus tiesa ņēmusi vērā, gan, kādus tiesību normu pārkāpumus, tiesa, pēc viņa ieskata, ir pieļāvusi, un gatavoties savas aizstāvības īstenošanai apelācijas instances tiesā [16.2.].

Satversmes tiesa secināja, ka, vērtējot apelācijas sūdzības sastādīšanai un iesniegšanai noteikto termiņu, jāņem vērā, ka apsūdzētajam ir pieejams saīsinātais spriedums. Kaut arī laikā līdz pilna sprieduma saņemšanai apelācijas sūdzības sastādīšana iespējama ierobežotā apjomā, jau pēc tam, kad kļuvis pieejams saīsinātais spriedums, apsūdzētajam ir iespēja gan izdarīt secinājumus par to, kādus lietas faktiskos apstākļus tiesa ņēmusi vērā, gan arī atklāt tiesību normu pārkāpumus. Apzinoties sprieduma juridiskās sekas, konstatējot, kādi

apstākļi norādīti sprieduma aprakstošajā daļā, apsūdzētajam ir iespēja sagatavoties apelācijas sūdzības sastādīšanai [16.3].

Tiesību uz aizstāvību īstenošanu apelācijas instances tiesā sekmē arī Kriminālprocesa likumā noteiktais apelācijas sūdzības papildinājumu institūts. Tad, ja apsūdzētajam kādu iemeslu dēļ nebija iespējas pilnībā izstrādāt apelācijas sūdzību, Kriminālprocesa likumā ir paredzēta iespēja papildināt sākotnējo argumentāciju [16.4].

Par aizstāvja – zvērināta advokāta – lomu apelācijas sūdzības sagatavošanā

Satversmes tiesa atzina, ka zvērinātam advokātam katrā konkrētā gadījumā, uzņemoties aizstāvības īstenošanu, jāreķinās ar to, ka krimināllietas īpašā sarežģītība un apjoms, tās procesuālā stadija un noteiktie termiņi varētu prasīt zināmu pielāgošanos un darba organizācijas maiņu. Advokāta rīcībā ir līdzekļi, kurus izmantojot, darbu var organizēt tā, lai tiktu savlaicīgi un efektīvi nodrošināta apsūdzētā aizstāvība īpaši sarežģītā un apjomīgā kriminālprocesā. Nedz tas, ka pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzības termiņā ietilpst brīvdienas vai svētku dienas, nedz tas, ka zvērināta advokāta lietvedībā bez īpaši sarežģīta un apjomīga kriminālprocesa var būt citas lietas, nevarētu negatīvi ietekmēt advokāta klientu tiesību uz aizstāvību īstenošanu. Līdz ar to zvērināta advokāta vieta un loma demokrātiskā tiesiskā valstī, kā arī Advokatūras likuma zvērināta advokāta profesionālās darbības regulējums ir vērsts uz to, lai efektīvi nodrošinātu zvērināta advokāta aizstāvamā tiesības uz aizstāvību īpaši sarežģītā un apjomīgā kriminālprocesā [16.5].

Par citām Kriminālprocesa likumā ietvertajām garantijām tiesību uz aizstāvību pienācīgai īstenošanai apelācijas instances tiesā

Satversmes tiesa atzina, ka Kriminālprocesa likums paredz iespēju apsūdzētajam novērst trūkumus likuma prasībām neatbilstošā apelācijas sūdzībā. Turklāt kriminālprocesa dalībniekiem arī tiesvedības apelācijas instances tiesā laikā ir tiesības izvirzīt jaunus juridiskus argumentus, piemēram, par tiesību avotu izmantošanu, precizēt savus apsvērumus vai iesniegt jaunus pierādījumus, kas stiprina attiecīgā kriminālprocesa dalībnieka pozīciju konkrēta lūguma ietvaros. Tāpat apelācijas sūdzībā nepieminētie lietas faktiskie apstākļi un to novērtējums tiek ņemts vērā apelācijas instances tiesā gadījumā, ja tie rada šaubas par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vainu vai atbildību pastipriņošiem apstākļiem. Apelācijas instances tiesai apelācijas sūdzībā norādītais ir jāvērtē pēc būtības, ne tikai formāli lūgumu daļā izteikto prasījumu norādītajā apmērā [16.6].

- Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Kriminālprocesa likuma 529. panta pirmās daļas 3.¹ punktu un 550. panta pirmo daļu, ciktāl tā attiecas uz apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņu īpaši sarežģītos un apjomīgos kriminālprocesos, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams un tas stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/09/2021-38-01_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzi informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803

Vīdeo par Satversmes tiesu šeit.